

VIZIER2030

Een 2030-doelstellingenkader voor
Vlaanderen

INHOUD

1	De context	4
1.1	De 2030-agenda voor duurzame ontwikkeling	4
1.2	Visie 2050 – Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen.....	6
1.3	Visie 2050 en de SDG's	8
2	Een Vlaams 2030-doelstellingenkader	9
2.1	Gebaseerd op de SDG's en gelinkt aan Visie 2050.....	9
2.2	Met een focus op Vlaanderen	11
2.3	Vervolledigd door de 2030-doelstellingen van de langetermijnbeleidsplannen in opmaak	12
2.4	Gemonitord met indicatoren.....	12
3	De Vlaamse 2030-doelstellingen	14
4	De verdere stappen	19

1 DE CONTEXT

In het najaar van 2015 en het voorjaar van 2016 verschenen twee belangrijke teksten die de Vlaamse blik op de toekomst richtten: de VN-resolutie *‘Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development’* en *‘Visie 2050 – Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen’*.

1.1 DE 2030-AGENDA VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

De VN-resolutie vertrekt vanuit **uitdagingen en kansen voor onze wereld vandaag**:

‘We worden vandaag geconfronteerd met **immense uitdagingen** met betrekking tot duurzame ontwikkeling. Miljarden burgers leven nog steeds onder het juk van de armoede en worden een waardig leven ontzegd. De ongelijkheid binnen en tussen landen neemt toe. Er zijn enorme verschillen in kansen, rijkdom en macht. Gelijkheid tussen mannen en vrouwen blijft een cruciale uitdaging. Werkloosheid, in het bijzonder jeugdwerkloosheid, is een belangrijke bekommernis. De vooruitgang van de afgelopen decennia dreigt teniet te worden gedaan door mondiale gezondheidsbedreigingen, vaker voorkomende en intensere natuurrampen, escalerende conflicten, gewelddadig extremisme, terrorisme en de daaraan gekoppelde humanitaire crises en gedwongen migratie van mensen. De uitputting van de natuurlijke hulpbronnen en de negatieve gevolgen van de achteruitgang van het milieu, met inbegrip van woestijnvorming, droogte, bodemdegradatie, zoetwaterschaarste en verlies van de biodiversiteit, kunnen worden toegevoegd aan de reeds ellenlange lijst van uitdagingen waarmee de mensheid wordt geconfronteerd. Klimaatverandering is een van de grootste uitdagingen van onze tijd en de negatieve effecten ervan ondermijnen het vermogen van alle landen om tot duurzame ontwikkeling te komen. De opwarming van de aarde, stijging van de zeespiegel, verzuring van de oceanen en andere invloeden van de klimaatverandering hebben een aanzienlijke impact op kustgebieden en laaggelegen kuststaten, met inbegrip van een groot aantal van de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten. Het voortbestaan van tal van samenlevingen, en van de biologische ondersteuningssystemen van de planeet, is in gevaar.’

‘Dit is echter ook een tijd van **enorme kansen**. Er werd heel wat vooruitgang geboekt in het realiseren van talloze ontwikkelingsuitdagingen. Honderden miljoenen mensen hebben tijdens de vorige generatie het juk van de extreme armoede kunnen afwerpen. Toegang tot onderwijs is zowel voor jongens als meisjes in aanzienlijke mate toegenomen. De verspreiding van informatie- en communicatietechnologie en van wereldwijde digitale verbondenheid bieden aanzienlijke mogelijkheden om de menselijke vooruitgang te versnellen, de digitale kloof te dichten en kennismaatschappijen te ontwikkelen. Wetenschappelijk en technologische innovaties bieden dezelfde mogelijkheden in domeinen die zo uiteenlopend zijn als geneeskunde en energie.’

Om die uitdagingen aan te pakken en de kansen te benutten tekent de VN-resolutie een **2030-agenda voor duurzame ontwikkeling** (2030-ADO) uit.

De ADO-2030 is een transformatieve agenda en heeft **‘niemand achterlaten’** (*leaving no-one behind*) als belangrijk principe.

//

Het voorwoord van de resolutie verwoordt dat als volgt: *'We zijn vastberaden om de kordate en transformerende stappen te zetten die dringend nodig zijn om het tij te keren en de wereld op weg te zetten naar een duurzame en veerkrachtige toekomst. Nu we deze gemeenschappelijke reis aanvatten, verbinden we ons ertoe om niemand achter te laten.'*

De **17 duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen** of *Sustainable Development Goals* (SDG's) verwoorden de ambities van de 2030-ADO. Ze zorgen voor evenwicht tussen de drie dimensies van duurzame ontwikkeling (de economische, sociale en ecologische dimensies) en vormen als het ware een **geïntegreerd, ondeelbaar en universeel actieplan voor vrede, mensen, planeet, welvaart en partnerschap**:

Beëindig armoede overal en in al haar vormen

Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw

Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden

Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

Verzeker toegang en duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen

Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen

Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie

Dring ongelijkheid in en tussen landen terug

Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen

Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen

Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling

1.2 VISIE 2050 – EEN LANGETERMIJNSTRATEGIE VOOR VLAANDEREN

Visie 2050 richt de blik resoluut op de toekomst en onderkent een aantal **trends voor de wereld van morgen**:

Demografische trends

Tegen 2050 telt de wereld 9,7 miljard mensen. De bevolkingsgroei vertraagt, maar blijft toch hoog en zwakt slechts op lange termijn lichtjes af. Meer migratiebewegingen binnen werelddelen en trektocht naar grote stedelijke gebieden: het absolute aantal migranten stijgt wereldwijd. De richting en intensiteit van de migratie veranderen regelmatig. De wereldbevolking vergrijsst. Wie voldoende jonge arbeidskrachten heeft, haalt daar economisch voordeel uit.

Wetenschappelijke en technologische trends

Baanbrekende wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, die de levenskwaliteit drastisch zullen verbeteren. Machines en installaties zullen ‘slim’ worden. Veel innovaties tussen nu en 2050 zullen ontstaan in het samenspel tussen biologie, nanotechnologie en informatietechnologie. Naar een hyper-geconnecteerde wereld: het internet der dingen verbindt mensen en toestellen via sensoren met elkaar. De uitwisseling van informatie gebeurt steeds sneller en is overal mogelijk. Hierdoor kunnen activiteiten plaats- en tijdsafhankelijk worden uitgevoerd. Er komt een snelle inhaalbeweging van groeielanden ten opzichte van de huidige koplopers (VS) op het vlak van onderzoek en ontwikkeling (O&O). Dit doet de productiviteit in de opkomende economieën snel toenemen.

Ecologische trends

Klimaatwijzigingen met ingrijpende gevolgen over de hele wereld en op vele domeinen: zowel de economie als de sociale systemen van getroffen regio’s kunnen daardoor ontwricht raken. Ecosystemen staan onder druk door de groei van economie en bevolking en de daarmee samenhangende grotere vraag naar voedsel, ruimte, energie en grondstoffen, door de veranderende consumptiepatronen en door de klimaatwijziging. De druk op materiële hulpbronnen neemt toe. Technologie helpt bij zuiniger gebruik, vervanging, hergebruik, meer efficiëntie,... maar kan niet alles oplossen. Energie wordt slimmer geproduceerd, opgeslagen en verdeeld. Waterstress neemt toe. De vraag naar voedsel zal de volgende 40-50 jaar verdubbelen. Dit betekent dat de productiviteit van de voedselproductie moet toenemen als onze eetgewoonten niet wijzigen.

Economische trends

Nieuwe technologieën groeien exponentieel en zijn economisch disruptief. Wie niet innoveert en transformeert, wordt genadeloos afgestraft. De transitie naar een circulaire economie gaat door. De circulaire economie zal nieuwe jobs creëren en zal Vlaanderen minder afhankelijk maken van de internationale invoer van grondstoffen. De wereldeconomie en -handel groeien, maar niet iedereen kan meegenieten van de stijgende welvaart. Hoewel de extreme armoede wereldwijd afneemt, stijgt de inkomensongelijkheid tussen de landen maar ook binnen de meeste landen, relatief en absoluut. De economische macht kantelt in het voordeel van de groeilanden. Het zwaartepunt van de handel verschuift van west naar oost. De nood aan mobiliteit zal toenemen. De doorbraak van andere economische productie- en consumptiemodellen zal bepalend zijn voor de omvang en wijze van mobiliteit. Steden worden de poorten op de wereld.

Politieke en bestuurlijke trends

Toenemende multipolariteit en netwerking op alle niveaus: er treedt een verdere voltooiing van de Europese integratie op met vrij verkeer van personen, goederen en diensten. Daarnaast ontstaan intermediaire, grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden, zoals Euregio's, stedelijke gewesten,... die zich steeds meer bewust worden van hun potentieel. Bovendien winnen niet-staatelijke actoren, zoals internationale organisaties, ondernemingen, ngo's,... terrein op internationale beslissingsfora. Overheid en instellingen in transitie: er is nood aan een cultuuromslag bij ambtenaren en politici om wendbaar, innovatief, efficiënt en effectief te zijn. Er ontstaan alternatieven voor de overheid. Overheden verliezen macht aan maatschappelijke netwerken (burgerparticipatie op basis van sociale media) maar ook aan multinationals, media, het gerecht en de wetenschap.

Maatschappelijk trends

Toenemende individualisering: traditionele gezagsinstanties verliezen impact op de levenswijze van burgers. De gezagsrelatie tussen overheid en burger verschuift naar een onderhandelingsrelatie. Nieuwe (sociale) media verspreiden snel nieuwe ideeën en helpen burgers om zich snel te organiseren. Middenveldorganisaties en politieke partijen verliezen hierdoor aan representativiteit. Een diverse samenleving stelt hoge eisen aan individu en maatschappij. De technologische en sociologische evoluties kunnen onzekerheid en angsten veroorzaken bij burgers, en een betekenisvolle bron van stress inhouden. Weerbaarheid en het omgaan met stress zullen essentieel zijn in functie van het behoud van levenskwaliteit. De solidariteit in de zorg staat onder druk: de vraag naar zorg neemt toe. Dit zet de informele zorg door partner, familie of vrienden onder druk met een grotere vraag naar professionele ondersteuning tot gevolg. Tegelijk zijn de verwachtingen van de personen met zorgnoden geëvolueerd. Burgers zijn mondiger geworden, ook als patiënt of cliënt.

Visie 2050 erkent het belang van 'vooruit te kijken, samen te werken en mee vorm te geven aan een aantal evoluties en transities. Veranderingen zijn onvermijdelijk, maar de toekomst is ook maakbaar. De toekomstvisie toont het Vlaanderen dat we wensen in 2050: **een sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen dat welvaart en welzijn creëert op een slimme, innovatieve en duurzame manier en waarin iedereen meetelt.**'

De Vlaamse Regering introduceert in Visie 2050 een nieuwe aanpak om haar toekomstvisie te realiseren: 'Om de visie te realiseren is er een grote omslag noodzakelijk. Het is daarbij belangrijk om de juiste keuzes te maken en in te zetten op die prioriteiten die cruciaal zijn voor deze omslag.

We hebben als Vlaamse regering daarom zeven transitieprioriteiten bepaald, die ook onderling op elkaar inwerken en met elkaar verweven zijn. [...] Door in te zetten op transitieprioriteiten willen we bijdragen aan de realisatie van de visie voor Vlaanderen in 2050. Hiermee willen we ook anticiperen op disruptieve veranderingen én grote maatschappelijke uitdagingen zoals bijvoorbeeld de toenemende digitalisering, vergrijzing en internationalisering waarmee Vlaanderen geconfronteerd wordt. Alleen met diepgaande veranderingen kunnen we een antwoord bieden op maatschappelijke problemen. Bovendien creëren we nieuwe kansen en mogelijkheden door een nieuwe manier van denken en een nieuwe manier van doen. Daarom zet de Vlaamse regering volop in op transities. Het zijn structurele veranderingen met een grote impact op de samenleving. Ze zijn het resultaat van ontwikkelingen die elkaar versterken op economisch, cultureel, ethisch, technologisch, ecologisch, sociaal en institutioneel vlak. Omdat het over zulke ingrijpende veranderingen gaat, hebben transities tijd nodig.'

1.3 VISIE 2050 EN DE SDG'S

Visie 2050 en de SDG's zijn sterk met mekaar verbonden. Duurzaamheid is een leidend principe voor Visie 2050, die geldt als derde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling.

Visie 2050 onderschrijft de SDG's ook expliciet: 'De toekomstvisie is gericht op Vlaanderen, maar Europa en de rest van de wereld evolueren in dezelfde richting. Vlaanderen draagt hiertoe bij door in te zetten op de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen voor 2030 van de Verenigde Naties (*Sustainable Development Goals of SDG's*) die invulling geven aan de gewenste toekomst voor de wereld. Het behalen van deze doelstellingen op wereldniveau is een noodzakelijke voorwaarde om de visie voor Vlaanderen te bereiken tegen 2050. In dat opzicht is het alvast belangrijk dat Vlaanderen inzet op SDG 17: 'Versterk de uitvoeringsmodaliteiten en revitaliseer het mondiaal partnerschap voor duurzame ontwikkeling.' Maar uiteraard onderschrijft Vlaanderen alle 17 duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties, met als streefdatum 2030.'

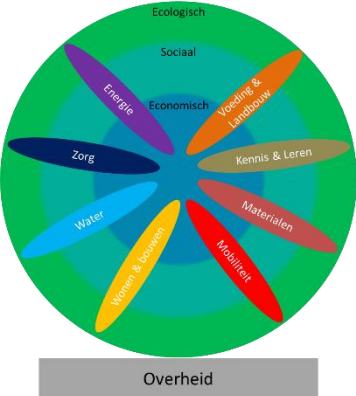
Sommige vernieuwende aspecten en concepten van de **Visie 2050** zijn **duidelijk ambitieuzer** dan de SDG's. Voorbeelden daarvan zijn *open science*, *learning parks*, circulaire economie, deeleconomie, korteketenlandbouw. Ook de aandacht voor disruptieve veranderingen in Visie 2050 vinden we minder terug bij de SDG's. Dit is logisch gezien de tijdshorizon: 2050 voor Visie 2050 en 2030 voor de SDG's.

Visie 2050 erkent ook uitdrukkelijker de **waarde van zachtere thema's** als sport en cultuur op de weg naar een inclusieve, duurzame maatschappij: 'We investeren in de maximale ontplooiing van ieders talenten om dit te waarborgen en verliezen hierbij de gemeenschapsvormende kracht van alle culturele materies, inclusief sport en media, niet uit het oog.' en "Cultuur zorgt voor verbinding in de samenleving. Ze mobiliseert mensen en draagt bij tot het sociale kapitaal en de ontwikkeling van talenten. Niet alleen stimuleert cultuur de maatschappelijke bewustwording en verbeelding, mensen vergaren ook kennis en ervaring in uiteenlopende domeinen. De samenleving biedt daarom garanties voor de sociale en culturele (grond)rechten, en de ontplooiing en activering ervan voor de inwoners, maar streeft ook naar gemeenschapsvorming rond gemeenschappelijke waarden zoals vrijheid, gelijkheid, solidariteit, respect en burgerschap.'

De ambitie voor Vlaanderen die **Visie 2050** verwoordt, richt zich op het creëren van welvaart en welzijn op een slimme, innovatieve en duurzame manier in een sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen, waarin iedereen meetelt.

Visie 2050 stelt: 'Die ambitie willen we realiseren **door een nieuwe economie, voor een inclusieve samenleving en binnen de ecosysteemgrenzen van onze planeet**. We willen dus evolueren naar een duurzame productie en consumptie binnen de planetaire en sociale grenzen. Onderstaand model probeert dit weer te geven, met het beeld van een economie ingebed in het sociale en ecologische systeem. Zo bouwen we voort op de internationale aanpak van duurzame ontwikkeling, met aandacht voor *people, planet & profit/prosperity*.'

Een **wendbare overheid en partnerschap** zijn in dit model cruciale randvoorwaarden om de ambitie waar te maken. De thema's die Visie 2050 onderscheidt, zijn ook terug te vinden in de SDG's, als SDG op zich of in targets onder meerdere SDG's, en hebben in belangrijke mate ook een vertaling gevonden in de zeven transitieprioriteiten.

Samenvattend kunnen we stellen dat de onderliggende modellen van Visie 2050 en de 2030-ADO grote gelijkenissen vertonen. We clusteren de Vlaamse 2030-doelstellingen daarom volgens de dimensies en randvoorwaarden van Visie 2050: **voor een inclusieve samenleving, via een nieuwe economie, binnen de ecologische grenzen van de planeet, met een open en wendbare overheid in partnerschap**. Die clustering sluit ook aan bij de 5 P's van de 2030-ADO.

De transitieprioriteiten van Visie 2050 kunnen we beschouwen als versnellers in de realisatie van de 2050-ambitie. De doelstellingen die ze omvatten zijn doorgaans meer operationeel van aard, maar ze zullen uiteraard wel bijdragen tot de realisatie van de 2030-ADO.

2.2 MET EEN FOCUS OP VLAANDEREN

De SDG's en hun targets gelden voor alle lidstaten van de VN. Meerdere targets van de SDG's zijn echter duidelijk gericht naar de ontwikkelingslanden of op internationale samenwerking. Dat zijn de targets met een externe dimensie.

We opteren ervoor om de bijdragen van Vlaanderen aan de externe realisatie van de 2030-ADO zoveel mogelijk buiten het Vlaamse 2030-doelstellingskader te houden. Die bijdragen zijn immers hoofdzakelijk vraaggestuurd en daardoor moeilijk vast te prikken voor de periode tot 2030.

Een algemene doelstelling over de bijdrage aan de officiële ontwikkelingssamenwerking moet ons engagement voor de externe dimensie van de 2030-ADO bevestigen.

De targets met interne dimensie zijn doelstellingen die binnen de lidstaten zelf implementatie moeten krijgen. Voor de interne dimensie leggen we de focus op de doelstellingen die de Vlaamse bevoegdheden aanbelangen en waarop we dus impact hebben. Sommige targets overlappen of vertonen sterke gelijkenissen waardoor aggregatie mogelijk is.

SDG 17 en heel wat targets bij de andere SDG's behandelen de implementatiemiddelen die vereist zijn om de ambities van de 2030-ADO waar te maken. We kiezen ervoor geen implementatiemiddelen en beleid op te nemen in het Vlaamse 2030-doelstellingenkader. Het behalen van de doelstellingen veronderstelt echter wel dat er aangepaste beleidskaders komen. Een doelstelling in de laatste cluster (met een open en wendbare overheid in partnerschap) onderstreept het belang daarvan.

2.3 VERVOLLEDIGD DOOR DE 2030-DOELSTELLINGEN VAN DE LANGETERMIJNBELEIDSPLANNEN IN OPMAAK

De 2030-ADO roept de regeringen op om eigen doelstellingen vast te leggen, maar stelt ook: 'Elke regering zal ook beslissen over hoe deze streef- en globale doelen dienen te worden ingepast in de nationale planningsprocessen, beleidlijnen en strategieën. Het is belangrijk dat we het verband erkennen tussen duurzame ontwikkeling en andere relevante lopende processen op economisch, sociaal en milieuvlak.'

Tal van doelstellingen uit de 2030-ADO worden gevat in sectorale langetermijnbeleidsplannen in opmaak. Zo zal het Energie- en Klimaatplan 2021-2030 de volledige SDG's 7 en 13 afdekken en SDG 11 gedeeltelijk, zal het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen doelstellingen omvatten die betrekking hebben op SDG's 11, 9 en 12, het Mobiliteitsplan doelstellingen die betrekking hebben op SDG 3, 11 en 9, het Luchtplan doelstellingen die betrekking hebben op SDG's 3, 11 en 12 en het Woonbeleidsplan doelstellingen die betrekking hebben op SDG 11. We kozen ervoor om deze plannen hun eigen totstandkomingstraject verder te laten volgen. Na de goedkeuring van deze langetermijnbeleidsplannen zullen hun 2030-doelstellingen integraal deel uitmaken van dit 2030-doelstellingenkader en het zo vervolledigen.

2.4 GEMONITORD MET INDICATOREN

Momenteel hanteren diverse internationale organisaties een eigen set van indicatoren om de doelfstanden t.o.v. de SDG's (*gaps to target*) te monitoren: de VN, de OESO en Eurostat.

De VN-indicatorenset bestaat ondertussen uit meer dan 280 indicatoren, die erg globaal zijn en eerder afgestemd op ontwikkelingslanden.

De OESO heeft in juni 2017 een geactualiseerd rapport gepubliceerd met voor verschillende landen, waaronder België, een gapanalyse t.o.v. eigen OESO-indicatoren.

Eurostat heeft een set van ruim 100 indicatoren geïdentificeerd. Een interessante vaststelling is dat het geïntegreerde karakter van de SDG's zich ook uit in de Eurostatindicatoren: bij zowat elke SDG zijn ook *multipurpose indicators* opgenomen, indicatoren van andere doelstellingen die de monitoring complementeren.

Uit een vergelijking van de verschillende sets blijkt dat de set van Eurostat het nauwst aansluit bij de VRIND-indicatoren en een interessante en geschikte collectie is voor Vlaanderen om op een globale manier de doelafstanden te monitoren. De set van Eurostat heeft als bijkomend voordeel dat de indicatoren zich gemakkelijk aan dezelfde clusters als de doelstellingen laten toewijzen.

Er blijft echter nood aan specifieke indicatoren om de voortgang van de realisatie van doelstellingen te monitoren. De aggregatie en reductie in aantal van de oorspronkelijke targets hebben bovendien geresulteerd in doelstellingen van een hoger, minder gedetailleerd niveau. Uitwerking van voldoende gedetailleerde en gedesaggregeerde indicatoren met streefwaarden kan daaraan remediëren.

De Eurostatindicatoren zullen de basis en een inspiratiebron vormen voor de specifieke indicatoren die de Vlaamse 2030-doelstellingen concretiseren en meetbaar maken. Dit proces zal starten eens de Vlaamse 2030-doelstellingen definitief vastliggen.

4 DE VERDERE STAPPEN

De uitwerking van een Vlaams 2030-doelstellingenkader is slechts één onderdeel van de Vlaamse SDG-implementatie-agenda, zij het wel een erg belangrijk. Even zo belangrijk zijn de volgende onderdelen: de implementatie van de 2030-doelstellingen en de ontwikkeling van een aangepast monitorings- en rapporteringssysteem.

De indicatoren spelen een belangrijke rol in beide onderdelen. Ze zijn nodig om de doelafstanden (*gaps to target*) te analyseren en zullen richting geven bij de bepaling en uitvoering van de remediërende acties. De indicatoren vormen ook de basis voor het monitorings- en rapporteringssysteem, dat naast de eigen Vlaamse monitoring ook rapportering aan het internationale niveau moet toelaten.

